

مقدمه (۱)

برخی از سایتوکن‌ها و فاکتورهای رشد از طریق مسیر سیگنالینگ JAK-STAT باعث تنظیم تکثیر سلولی، تمایز، آپوپتوز و پاسخ‌های ایمنی می‌شوند. آنزیم JAK2 یکی از اعضای خانواده تیروزین کینازهای فاکتور ریسپتور است که برخی از موتاسیون‌ها (جهش) ها در ژن که کتندهی آن می‌تواند باعث فعال شدن مسیر سیگنالینگ JAK-STAT و در نتیجه تکثیر کنترل نشدهی سلول‌های پیش‌ساز خونی در مغز استخوان شود. یک جهش در نوکلئوتید شماره‌ی ۱۸۴۹ ORF ژن JAK2 به نام G1849T باعث تبدیل آمینو اسید والین شماره ۶۱۷ به فنیل‌الانین شده (V617F) که می‌تواند با اختلالات میلوپروفیلازی (Myeloproliferative disorders, MPD) همبستگی مناداری داشته باشد. بعنوان مثال جهش V617F در ۹۰ درصد موارد مبتلا به پلی‌سایتمیا ورا (Polycythemia vera, PV) ۵۰ درصد موارد مبتلا به ترومبوسایتمیا ضروری (Essential thrombocythemia, ET) و ۵۰ درصد مبتلایان به میلوپروفیروزیس اولیه (Primitive myelofibrosis, PMF) مشاهده شده است. بنابراین، جهش V617F در ژن JAK2 مهمترین اندیکاتور تشخیصی اختلالات میلوپروفیلازی می‌باشد.

کاربرد کیت (۲)

کیت Real-time PCR (Delta JAK2 (V617F Mutation) Real-time PCR جهت شناسایی وجود یا عدم وجود جهش در ژن JAK2 (ناحیهی G1849T / V617F) در نمونه‌های DNA ژنومی استخراج شده از خون افراد مشکوک به MPD (MPN) استفاده می‌شود. این تست تشخیصی بر اساس تکنیک Probe-based real-time PCR طراحی شده است.

اساس تست (۳)

در این روش، ابتدا DNA ژنومی موجود در نمونهی خون با استفاده از یک کیت تجاری معتبر استخراج می‌شود و بدنبال آن، واکنش تکثیر هدف ژنومی با استفاده از ریل تایم PCR انجام می‌شود. برای این منظور، یک ناحیهی اختصاصی اطراف جهش V617F (در ژن JAK2 بر روی ژنوم انسانی بعنوان هدف تشخیصی در نظر گرفته می‌شود) به منظور بررسی وجود و عدم وجود جهش V617F در ژن JAK2، از یک جفت پرایمر و دو پروب اختصاصی الیگونوکلوئیدی دارای دو رنگ فلوروسنت متفاوت (فلوروکروم FAM و HEX) در انتهای 5' و کوئچر در انتهای 3' استفاده می‌شود (TaqMan probe). پروب دارای فلوروکروم FAM به‌گونه‌ای طراحی شده است که قادر به شناسایی ال جهش یافته (617F) است. در حالیکه پروب دارای فلوروکروم HEX می‌تواند ال وحشی (V617) را شناسایی کند. حین انجام ریل تایم PCR در صورت وجود ال جهش یافته، پرایمرها و پروب اختصاصی (دارای FAM) به نواحی مربوطه متصل می‌شوند. به‌منظور تکثیر DNA هدف، آنزیم پلیمرز فعال شده و شروع به سنتز رشته‌های جدید می‌کند. در حین سنتز رشته‌های جدید، این آنزیم با استفاده از فعالیت اگزونوکلازی باعث هیدرولیز پروب متصل شده به ناحیهی هدف مربوطه شده و در نتیجه کوئچر از فلوروکروم جدا شده و در نتیجه رنگ فلوروسانت FAM ساطع می‌شود که در دستگاه Real-time PCR قادر به خوانش و ثبت آن‌ها به صورت منحنی می‌باشد. در صورت وجود ال وحشی پروب اختصاصی (دارای HEX) به ناحیه اختصاصی مربوطه متصل شده و مشابه با آنچه در بالا توضیح داده شد در اثر فعالیت نوکلئاز آنزیم پلیمرز، هیدرولیز پروب رخ داده و رنگ فلوروسنت HEX آزاد شده و ساطع می‌شود که توسط دستگاه Real-time PCR ثبت می‌شود. با توجه به اینکه جهش V617F یک جهش سوماتیک است چنانچه فردی دچار جهش شود هر دو نوع سلول جهش یافته و وحشی را داراست. بنابراین، بعد از انجام تست Real-time PCR برای نمونهی این فرد در هر دو کانال FAM و HEX منحنی سیگنالی با تگاریتمی مشاهده خواهد شد.

محتوای کیت (۴)

کیت حاضر برای انجام ۲۴ تست تشخیصی است و دارای اجزای زیر می‌باشد:

مقادیر	ریجندها*
۱ تیوب X ۲۶۰ میکرولیتر	V617F Master Mix
۱ تیوب X ۱۰۰ میکرولیتر	V617 Wildtype Control
۱ تیوب X ۱۰۰ میکرولیتر	617F Mutant Control
۱ تیوب X ۱۰۰ میکرولیتر	No Template Control (NTC)

*توجه:

- ✓ تمامی اجزای کیت در دمای ۱۵- تا ۲۵- درجه سانتیگراد نگهداری شوند.
- ✓ تاریخ انقضای کیت بر روی آن درج شده است.
- ✓ تا حد امکان از ذوب و فریز شدن اجزای کیت خودداری شود. زیرا ممکن است حساسیت تست را کاهش دهد.
- ✓ در صورت نگهداری کیت در دمای ۴ درجه سانتیگراد، در کمتر از یک هفته استفاده شود.
- ✓ در صورت نیاز از هر کدام از اجزا بر اساس نیاز الیکوت تهیه شود.
- ✓ محلول Master mix حاوی پرایمر و پروب نشاندار شده با فلوروکروم است و تا حد امکان در معرض نور مستقیم قرار نگیرد.
- ✓ حتما قبل از استفاده از هر کدام از محلول‌های موجود در کیت، ورنکس/ اسپین انجام شود.

سایر تجهیزات و مصرفی‌های لازم (۵)

توضیحات	تعداد	دستگاه / مصرفی
یکی برای تهیه PCR mix و دیگری برای اضافه کردن DNA ژنومی و کنترل‌های کیت است.	۲ عدد	۱. ورک استیشن (کلیت PCR)
هر یک ست در زیر هر ورک استیشن قرار داده شود.	۲ ست	۲. ست سمپلر یا جعبه‌ای مختلف
هر کدام در زیر هر ورک استیشن قرار داده شود.	۲ عدد	۳. مینی اسپین / ورنکسر
به منظور سانتریفیوژ کردن استریپ تیوب‌ها یا پلیت حاوی واکنش PCR قبل از قرار دادن در دستگاه Real-time PCR استفاده می‌شود.	۱ عدد	۴. مینی اسپین یا روتور استریپ خور یا سانتریفیوژ پلیت خور
دستگاه دارای قابلیت خوانش در حداقل ۲ کانال FAM، HEX (VIC) یا مادل طول موج آن‌ها باشد.	۱ عدد	۵. دستگاه Real-time PCR
برای حمل و نگهداری اجزای کیت و نمونه‌های DNA در حین کار استفاده می‌شود.	به تعداد لازم	۶. کول رک (کرایو رک)
بر اساس نوع دستگاه Real-time PCR از نوع سفید یا شفاف استفاده می‌شود.	به تعداد لازم	۷. استریپ تیوب یا پلیت مخصوص Real-time PCR
به منظور تمیز کردن سطوح و تمامی وسایل استفاده می‌شود.	به مقدار لازم	۸. اسپری حاوی محلول از بین برنده نوکلئازها (RNaseZAP)
باید عاری از DNase و RNase باشند.	به تعداد لازم	۹. سر سمپلر فیلتر دار در جعبه‌ای مختلف

نمونه‌ی بالینی مورد استفاده (۶)

آمایش شناسایی جهش V617F نقش مهمی در تشخیص، پیش آگهی و مدیریت اختلالات خونی مختلف، به ویژه نوپلاسماهای میلوپروفیلازی (MPN) مانند ET، PV، PMF ایفا می‌کند. جهت تشخیص وجود یا عدم وجود این جهش نمونهی DNA ژنومی انسان (بعنوان الگو در واکنش ریل تایم PCR) مورد نیاز است. برای این منظور، می‌توان DNA ژنومی را از نمونهی خون فرد مشکوک به MPN گرفته شده در لوله حاوی EDTA یا سترات) استخراج کرد. جزئیات مربوط به نمونه بالینی مورد استفاده جهت تشخیص جهش V617F در ژن JAK2 در پروتکل FDA آمریکا برای ارزیابی کیت Quant JAK2 Muta iposgen ساخت کمپانی QIAGEN آورده شده است:

https://www.accessdata.fda.gov/cdrh_docs/reviews/K172287.pdf

کارایی و پرفورمنس کیت حاضر بستگی به مقدار و کیفیت DNA استخراج شده دارد. بنابراین، پیشنهاد می‌شود که یک کیت یا یک روش استخراج DNA معتبر (چه دستی و چه اتوماتیک) استفاده شود. تمامی مراحل انجام کار باید توسط افراد آموزش دیده انجام شود. دور ریختن بافرها، ریجندها و نمونه‌ها باید بر اساس مقررات و گایدلاین‌های مربوطه انجام شود.

<https://currentprotocols.onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1002/9780471729259.mc01a01513>

پروتکل انجام تست (۷)

قبل از انجام تست تمامی اجزای کیت به مدت ۱۵ دقیقه در دمای ۴ درجه سانتیگراد قرار داده شوند تا به آرامی ذوب شوند. استفاده از کرایورک به منظور نگهداری محلول‌ها در این مرحله پیشنهاد می‌شود. سپس برای حل کردن و هموزن کردن محلول‌ها از ورنکس استفاده شود. در مرحله بعد، تمامی محلول‌ها اسپین شوند تا در صورتی که قطرات محلول روی درب تیوب‌ها باشد به ته میکروتیوب کشیده شود.

(۷-۱) در زیر ورک استیشن، به ازای هر نمونه مقدار ۱۵ میکرولیتر از V617F Master mix را درون هر چاهک از پلیت مخصوص Real-time PCR (یا هر تیوب از استریپ تابی) اضافه نمایید.

(۷-۲) در زیر ورک استیشن دیگر مقدار ۵ میکرولیتر از هر یک از DNA‌های استخراج شده را به میکس مرحله‌ی قبل اضافه و اسپین نمایید.

نکات:

✓ در این مرحله، بطور موزی مقدار ۵ میکرولیتر از هر کدام از کنترل‌های مثبت (V617 Wildtype Control، 617F Mutant Control) و کنترل منفی (NTC) No Template Control) موجود در کیت نیز به‌صورت جداگانه به یک چاهک حاوی میکس واکنش اضافه شوند.

✓ در حین انجام کار به‌منظور حفظ کیفیت DNA‌های استخراج شده، پس از خارج کردن آن‌ها از فریزر، آن‌ها را بروی کرایورک مخصوص حمل و نگهداری نمایید.

(۷-۳) واکنش‌ها را به دستگاه Real-time PCR منتقل کرده و برنامه‌ی آورده شده در جدول زیر را اجرا نمایید.

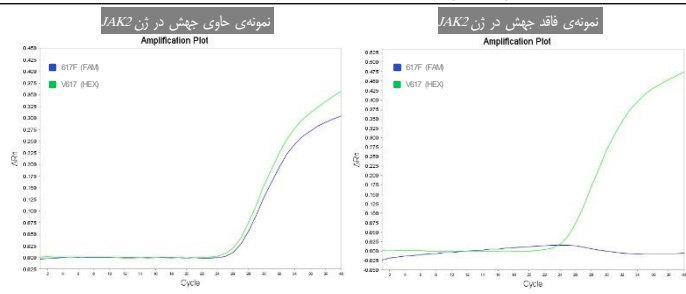
سیکل	مرحله	دما (درجه سانتیگراد)	زمان (ثانیه)
۱ x	فعال شدن آنزیم پلیمرز	۹۵	۳۰۰
۴۰ x	باز شدن رشته‌های DNA الگو	۹۵	۱۵
	جفت شدن پرایمرها	۵۵	۱۵
	سنتز رشته‌های جدید	۷۲	۳۰*
۱ x	خنک شدن	۲۵	۳۰

* خوانش فلوروسنت در کانال‌های FAM و HEX (VIC) در این مرحله انجام شود.

(۷-۴) بعد از انجام PCR، تفسیر نتایج بر اساس جدول زیر انجام شود.

تفسیر	HEX	FAM
نمونه مثبت از نظر وجود جهش 617F (Mutant)	+ (Ct ≤ 35)	+ (Ct ≤ 35)
نمونه منفی از نظر وجود جهش V617 (Wildtype)	+ (Ct ≤ 35)	- (Ct > 35)
نمونه گیری به درستی انجام نشده است (تکرار آزمایش)	- (Ct > 35)	- (Ct > 35)
استخراج ژنوم به درستی انجام نشده است (تکرار آزمایش)	- (Ct > 35)	- (Ct > 35)
احتمال وجود مهارکننده PCR در نمونهی استخراج شده (تکرار آزمایش)	- (Ct > 35)	- (Ct > 35)

○ پروب شناسایی کنندهی ال جهش یافته با فلوروکروم FAM و پروب شناسایی کنندهی ال وحشی با فلوروکروم HEX نشاندار شده است (شکل زیر).

○ کیت حاضر دارای ۳ نوع نمونهی کنترل یکی برای ال وحشی، یکی برای ال جهش یافته و یک کنترل NTC است. مقادیر Ct هر دو کانال FAM و HEX برای کنترل V617 Wildtype Control باید بین ۲۰ تا ۳۵ باشد. همچنین مقادیر Ct کانال HEX برای کنترل 617F Mutant Control باید بین ۲۵ تا ۳۵ باشد و برای کانال FAM منحنی ریل تایم مشاهده نمی‌شود (فاقد Ct). نمونهی کنترل No Template Control کیت حاضر باید فاقد Ct یا Ct بزرگتری از ۳۵ باشد. در صورت وجود آلودگی ریجندهای کیت با DNA ژنومی یا آلودگی‌های تکنیکی در حین آماده سازی واکنش PCR، ممکن است که رنگ فلوروسنت در کانال‌های مذکور توسط دستگاه خوانش شود. در صورت مشاهدهی مقادیر Ct کمتر از ۳۵ برای نمونهی NTC پیشنهاد می‌شود تا آزمایشات تکرار شوند.